

ΠΑΛΗΣ ΑΓΑΠΕΣ

ΤΟΥ ΠΩΛ ΕΡΒΙΕ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΜΑΥΡΑ ΜΑΤΙΑ

1
 Λοιπόν έγω, είπεν ο θεός μου Ίάκωβος, έχω έκεί κάτω στον κάμπο της Κράου, ανάμεσα σ' ένα άπειρο κτηνοστάσι, ένα καλυβάκι, έρείπιον τόρο, που δεν θα τ' αλλάξω ποτέ, ούτε μ' αυτόν τον πέγγο του Μπαρμπεντάου ή

τόν Προσελέταν το παλάτι.

Ήταν βράδυ έπειτα από το δείκνο. Οί άνθρωποι καθισμένοι έξω στο ξάστερο, κουβεντιάζαν. Ή γυναίκες άκουγαν και έμειζ τα μικρά, καθισμένα στα γόνατα της γιαγιάς ή ξαπλωμένα στ' άχυρένια δέματα, τους κυττάραμε στο στόμα. Πόσο καλά και χρήσιμα, άκουσε κανένας από τους γέρονς! Τα μάτια μας είχαν γουρλώσει από την περιέργεια και οι τοσιπαναροί, γελούσαν δυνατά.

— Γελάτε! γελάτε! τους είπεν ο θεός μας Ίάκωβος, δεν είνε ψέμμα ότι τ' αγαπώ και σ' αυτό το χάλι ακόμα ποίνε. Οί παλιοί μας άρχοντες που άνεβαίναν τις θεοράτες μαρμαρένες σκάλες του παλατιού τους δεν ήσαν πιο περήφανοι, ούτε πιο ευτυχήμενοι από μās, που δρασκελάμε το μονάχο της καλυβούλας σκαλοπάτι. Τι λες γυναίκα, δεν είν' έτσι;

Κι' ή γρηούλα, που ρωτήθηκε, χροεύνοντας στα γόνατά της, το μικρό το έγγονάκι της, που είχε μάγουλα κατακόκκινα σάν παπαρούνα και μαλλιά ξανθά, σάν στάχια τ' άι-Γιαννού του Ρηγαλά, άδixισε να γελάη.

— Ωχ, καυμένε Ίάκωβε, του είπε. Τι τά θες τώρα αυτά; Δεν ενδιαφέρουμε τους άλλους!

— Άλήθεια, αλήθεια! έκανε ο θεός Ίάκωβος. Μά τι εύχάριστο όμας που είνε να τά θυμάται κανένας. Κ' έπειτα γύρισε από μās. Θέλεσε να σάς πώ γιατί τρέφω τόση άδυναμία στο έρείπιον αυτό, που 'άν ήθελα να το πουλήσω, ούτε πενήντα λεπτά δεν θα μου δίνανε. ... Νά, το τραγουδί είνε πάντοτε το ίδιο, μόνο οί τραγουδιστές αλλάζουνε. Έτσι είνε ή ζωή. Έγω θα σάς το πώ, είνε νύχτα κι' άν λαχά και κοκκινήσω, κανείς δεν θα με δει. Δεν είνε έτσι καλή γρηούλα μου;

II

Κι' άρχισε ο θεός μου: — Ήταν Νοέμβρης, την έποχή που μαζεύουν τις έλιες. Τα κορίτσια σκαπισμένα με τά πλουμιστά τους σάλια, ήσαν από το πρωί άνεβασιμένα στις έλιες και με το καλμό στο χέρι, έδραχναν μέσα στα μεγάλα τά τραπεζομάνδπλα, που ήσαν άπλωμένα καταγής, τις μεγάλες πράσινες έλιες, χονδρές σάν μικρά καρδιά. Ύστερα, σάν γεμίζαν τά τραπεζομάνδπλα ηγαλιόνα και τ' άδειάζαν, μέσα σε κάτι σακκάκι μεγάλο. Σ' όλο τον κάμπο κάτω, από το Άρλ έως το Κράου, άντηχούσανε τραγούδια και γέλια, από έκείνα τα χαριτωμένα γέλια, που μόνον στα χείλια κοριτσιού 16-20 ετών άνθίζουν.

Το βράδυ ο νουνός μου— ο Θεός σχαρέρ' τον—ένας καλός άνθρωπος, που με είχε κοντά του, από τότε που πεθάναν οί δικοί μου, καπετανίος της «Βερονίκης» μιά φορά, μιάς παληόβαρκα, που μ' αυτήν είχε κάμει πολλά ταξείδια, μου είπε:

— Ίάκωβε μήν κάθασαι. Έρχομε έκεί κάτω στο Κράου, ένα μικρό ληροστάσι. Σήμερα μαζεύουμε έλιες. Καλό είνε να πās. Δεν θα κοιραστής και ούτε ή δουλειά είνε σπουδαία. Μόνος σου θα καταφέρεις μιά ώρα. Τις έλιες θα τις τοποθετήσης μέσα στο «σιτάκι». Σπτάκι είνε ή αγαπημένη ή καλύβα μου, όπου πήγαίνε κάθε Κυριακή ο νουνός μου, με τους φίλους του, για να φάνε την αγαπητή τους «μπουζα-μπέσσα», ποτισμένη με το έξοχο κρασί της Κράου, το καθάρο σάν τον ήλιο και κόκκινο σάν το ρομυλί. Ήμωνα τότε 20 χρονών παιδί, σε ήλικία που το αίμα βράζει και το σώμα είνε κμαραφτό σάν το σπαθί. Ήμωνα νέος και έρωτοζυημένος. Άγαπούσα. Άγαπούσα δυο μαύρα μάτια, κατόμαυρα, φάτια που σε κολάζουν. Περικότ είνε να σάς πώ πās την έλεγαν, γιατί δεν σάς χρησιμοποιεί το όνομά της... Μά, νά, ή πίπα μου έβρισε. Καιρός να την ξαναβάψω.

III

Είμαστε με αγάγια περιμέναμε την συνέχεια. Ο θεός ξαναέβγαψε, περήφανος για την προσοχή μας, την πίπα του και έξακολουθήσε.

— Έγγρα πρωί-πρωί από άπάντησε στο δρόμο μου άμάξια που έβραχναν στον κάμπο βρογάτες και βρογάτσες. Ή κορασιδες καθισμένες άπάνω στα άμάξια μ' έχαριτεούσαν από μακριά, άλλες με τά χέρια κ' άλλες με τά μαντήλια τους και μου φωνάζανε: — Καλή επιτυχία.

Ή καρδιά μου χτυπούσε δυνατά. Τα «μεγάλα μαύρα ματια» ήσαν έκεί, μέσα σ' ένα άμάξι, που άνέβαινε σιγά-σιγά τον άνεφορικό δρόμο, με βήμα κανονικό, και τόσο που έφθασε στιγμή που βάδιζε κοντά μ' έμένα πλαγ-πλαγ. Τα «μεγάλα μαύρα ματια» με καλέσανε να άνεβώ άπάνω στο άμάξι. Τι να κάνω; Κι' τακόκκινω από νεροπή, άνέβηκα και κάρησα κοντά της κ' έπληξα τά χελινάρια του άλόγου από ευγένεια, ενώ ή κορασιδες από πίσω μας τραγουδούσαν:

*Άγάπη, άγάπη
 νά, ζωή!
 'τό μόνο που μās μένει
 'ιδώ, κάτω στη γή!*

Έφθασε. Τα «μεγάλα μαύρα ματια» έπήγαυαν να μαζεύουν έλιες, που; — Θεέ μου! — έβίπλα στις δικές μου. Λίγο-λίγο έκμαρα θάρρος. Άρχισα να φοβούμαι λιγώτερο. Τώρα, μάλιστα, της μιλούσα... Ένα μόνο πράγμα δεν μπορούσα να της πώ, ένα μεγάλο μυστικό, που όποσάκινα να το άθασα σήην καρδιά μου. Τι γέλοος που είνε κανείς, όταν είνε έρωτευμένος! Άλλά και ή έρωσσία μου, με την κορβέντα και τις ματιές, δεν προχωρούσε. Μήπως ήταν τοκο μονάχο; Κατά τους δέκα όρχους να συννεφερίει και σε λίγο ο ήσρανος είχε γίνει κατάμαυρος. Προμήνυμα μεγάλης τρικυμίας.

Έγώ πολλές φορές άδειασα το κορίτσι μου με τις έλιες, άλλα δεν είχα άδειάσει τόσας όσες χροαζότανε για να γεμίη το τραπεζομάνδπλο. Το είδα με μεγάλη στενοχώρια μου. Τα «μεγάλα μαύρα ματια» με είδαν και πλασιάζοντας μου είπανε γλυκά:

— Έμπρός τερπέλη μου, θέλω να σε βοηθήσω. Έτσι, μόνος σου καθώς βλάσθ δεν θα τελειώσης ούτε του χρόνου.

Κι' άρχισα να σκαρφαλώηω στην πρώτη έλιη που βήηκε, και άρχισα να ρίψη έλιες σορό στο πανέρι, και τόσο πολλές και γρήγορα, που σε μιά στιγμή είχε γεμίσει.

— Έλα γέμισε τώρα, μου είπε, φωνε! πάμε γρήγορα-γρήγορα να τ' άδειάσομε.

Το πανέρι ήταν πολύ βαρύ, που άν ήμωνα μόνος μου, δεν θα κατάφερα να το σηκώσω κ' άς έλαγς ο νουνός μου με τά καταφέρνω μιά χαρά! ..

— Γρήγορα-γρήγορα, έφώναξε και κόλι, τά μās πάση ή βροχή... Δεν μου ές, αλήθεια το πανέρι που θα το άδειάσω με!

— Στο καλυβάκι, της είπα.

Κι' άμέσως έκίνησε για έκεί. Ή βροχή άρχισε. Χονδρές ψυχάλες άρχίνησαν να πέφτουν στο κεφάλι μας. Μιά από αυτές έπεσε στο μεγάλο άνοιχτό περιεστρώθιο και τά «μεγάλα μαύρα ματια» βγάλαν μιά φωνή γεμάτη τρέος...

Το κορίτσι παρακουνήθηκε και κίμπωσε έλιες χυθίμα. Πιάς είχε όμας όρεξη να τις ξαναμαζεύη... Τρέξαμε στο καλυβάκι. Εκεί μέσα ήταν μιά άνεμοσκεπή, φρασμένη από σανίδια του παλιού καικιού του θεού μου, που στηρίζονταν σε τέσσαρες στύλους. Τι να έκανε; Έπρεπε να έλθη κ' αυτή έκεί. Νά έτρεχε στο γεωμετρικό ληροστάσι της, όπου ή φιλενάδες της την περιμέναν θα γνόταν μουσκεμα. Έπειτα κ' έκινε, μόλις είδαν ή βροχή, έβραχναν στο κοντινά χωριά, πετώντας σάν περδίκια φοβισμένα!... Μια! Όνε μπορούσε, κίν. να το σκεφθί. Ή βροχή τώρα έσπεφτε δυνατή.

— Μά την πίστα μου, μου είπε χαμογελώντας, τέτοιο κακό ποτέ μου δεν τό είδα. Πάμε να χροφύμε όσο μπορούμε μέσα στο καλύβι, γιατί θα μās πάρουν τά νερά.

Κ' έτρεξε χωρίς ν' άρτίση το κορίτσι, από κάτω από την άνεμοσκεπή. Κ' έγώ πάλη, χωρίς ν' άρτίση το κορίτσι, άνεπακτικα να την άκολουθήσω. Νά λοιπόν και οί δυο μας στριμωχτά, μέσα στην ίδια τη φωλίτσα, Κ' ή βροχή έξω έξακούλουθούσε να πέφτη, να πέφτη με τ' άσκι.

Και τά «μεγάλα μαύρα ματια» μ' έκύτταζαν, μ' έκύτταζαν, χωρίς μού λένε τίποτε. Κ' έγώ τά κυττάρα κρατώντας πάντα το κορίτσι.

Δέν είχε περάσει πολλή ώρα κ' άκούμμε ξαφνικά ένα κράκ! δυνατό. Ο μανιαμένος ο βορριάς, μās είχε σπάσει τον ένα στύλο και τον έξάπλωσε καταγής παρασύροντας και τη μισή σκαπή.

— Ω, νά μου ζήσης, χρυσέ μου

ΠΑΛΑΙΟΙ ΑΘΗΝΑΪΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΘΩΝ Ο ΕΙΦΟΜΑΧΟΣ

Έπαιξε για μηχανικός και γύρισε... εϊφομάχος! Ο Θών Ηλιόπουλος και μερικά ανέκδοτά του. Τά γλέντια τής Πλάκας και ή αίδουσα τής σπαδασκίας. Πώς την έλαβε στα γέγραμάτα, και πώς διηγείται ο ίδιος τó κάθημά του. Ένας καθυστερημένος ιππότης τής περασμένης γενεάς.

Οι γεροντότεροι Άθηναίοι, και μάλιστα οι φίλοι των άθλητων αγώνων και οι όπλομάχοι, άναφέρουν με σεβασμό τ' όνομα του περιεργότερου άντιπροσώπου τής ομηρικτής έκείνης νεότητος, και άλήθεια, κανείς από τους Άθηναίους τής παλαιάς ώρας κογχής δέν θά λησμονήση τόν Θώνα Ηλιόπουλο, τόν εϊφομάχο, τόν ώραιό και άρεμαίνον άντρα, με τά πλατειά στήθεια, τά γερά πράστα, τó ψαρó μούσι και τó ψηλό καπέλο, τó όποϊόν καμμάδα δέ μπόρεσε να τού τό ρίξη από τó κεφάλι τόν άνοιχτόκαρδο και δημοφιλέστατο λεβέντι τής Πλάκας, τó διαχτυκώτατο γλεντζέ, με τής μυθιοταρομησιακής τόν περιπέτειας και τά χαριτωμένα ανέκδοτα. Ένας σύγχρονός του γράφει κάπου: «Όλος ó βίος τού Θώωνος Ηλιοπούλου υπήρξε ένας δινηκλής γέλος και άγάπη προς τήν ζωή, και ό όποιος έφυσεν έν μέσφ των όπλων, των συμπότων, των έρωτων, των ιπποτομικών, τού ώραιού φύλου, των άσμάτων, τής χαράς και των φαίροντέρων έπεισοδίων.»

Και άλήθεια: Ο Θών είχε γεννηθή τρεις αιώνας άργότερα Κ' έτι έπρεπε. Έπρεπε να ζή στους χρόνους τού Ισλαμισμού, που έν άντιπροσώπεινε τόσο θαυμάσια τούς περνού τούτους καιρούς, άπότος, στήν Άδριανούπολι, σ' ένα χωρό μετεμπερισμένον, ό διοικητής-Πασάς έζητησε να βγάλη διά τής βίας τή μάσκα μιάς κυρίας. Ο Έλληνας εϊφομάχος τότε έπηρε άμέσως τή θέσι του: Στάθηκε πλάγι στήν άνυπεράσπιστη άγναστη, και μετά ζωρή λογομαχία, έχεριστόνησε τόν Πασά ανηγυριώτατα, με γενναίο έξολοφόρημα! Μαντεύετε ποιά τύχη έπεριέμενε τόν παράτολμο κούτσο; Άλλ' ό Θών, προστού έσοσάκι φοβερή όδγη τού Πασά, έγλωστρησε από στέγη τού σέγγυ και κατόρθωσε να φυγαδευθή από τους... τους τούς ύπερασπιστάς τού Πασά, οι όποιοι τó άσυχαιόντο τó δειλό άνώτερό τους, τόσο άίτρεσαν τόν Ηλιόπουλο και είχαν έστρεφίλαμαζού του!...

Άλλοτε, στήν Κωνσταντινούπολι, καθότανος σ' ένα καφεενείο, όπου μερικοί Γάλλοι κωμικοί έπιταν μύρια και, μεθυμένοι πειά, έρχισαν να κοροϊδεύουν τους Έλληνες πελάτες και να βρίζουν τήν Ελλάδα. Ο Ηλιόπουλος τού γάνανε καιρό, Σηκώνεται, σπάξτε τó χοντρό τού μιάς καρδέκλας και κουνώντας τó φοβερό τού φηλά, σπάρνει τους Γάλλους στό κυνήγι, και τζιβε δύο κεφάλια και άναγκάζει τους άλλους να χαθούν τρέμοντας προς τήν παραλία. Οι Έλληνες τής Πόλης, ένθουσιασμένοι να τó κατακόψωμαι, παρέστησαν στόν όμογενή τους εϊφομάχο πλούσιο γέμπα, όπου και τόν άπεσώσαν.

Κάποτε κάλι, στας Άθήνας, κοντά στό Μοναστηράκι, ό Ηλιό-

πώνε, έπλα από μέσα μου!...

«Έκείνο όμως τó «κράξι», ήταν τόσο δυνατό, που τρόμοεζαν τά όφια «μαύρα μάτια» κ' έτρεξαν να ξεθουνη κοντά μου, με τόσο κούτσο, που ή άνασπότη τους μου χάιδεσε τó μάγουλο μου και μπορεσε να διαβάση τόσα πρόγράμματα μέσα στή γλυκεριά ματιά της! «Αχ! ώς τά σήμερα ακόμα, όμα θυμάμαι έκείνη τή σκηνή, νοιώθω τήν καρδιά μου να χτυπάει δυνατά.»

Σάν χάλασε ή μισή σκεπή, τó μέρος που θά μάς φύλαγε από τή βροχή ήταν τόσο μικρό, που ήμασαν άναγκαζόμενοι να σπυριμώσουμε ό ένας κοντά στόν άλλον. Μπορούσαμε να μιλάμε, χωνά μάς άκούει, και ένα γλυκό φιλάκι ήταν φυσικό!...

— Νά, λοιπόν γιατί, ελπε τελειώνοντας ό θεός μου Ιάκωβος δέν θ' άνταλλάξω ποτέ τó μικρό μου αυτό τó καλυβάκι, τó έρεπνο αυτό, μ' ένα δολώληρο καλλάτι. Θά έγρανα τήν καλύτερη άνάμνηση τής ζωής μου. Κ' ή άνάμνησις, παιδικιά μου, ελπε τής καρδιάς ό θησαυρός....

IV
— Κ' ύστερα, μπάρμπα Ιάκωβε; τόν ρωτήσαμε.
— Τό παρακάτω; ελπε. Δέν ελπε άλλο. Μπορείτε όμως, καρμια ήμερα να τó ζητήσετε από τή γυναίκα μου... Αυτή τó θυμάται καλύτερα από μένα!

Κ' ή γρηούλα, κυταζόντάς τον στα μάτια, με κάποια άνέκφραση γλυκύτητας, έχαμοέλασε...ένα χαμόγελο που έλαγε πολλά...

Κ' οι άγαπητοί μας άναγγώσαν τά κατάληξαν, δε ή γρηούλα αυτή δέν ήταν, παρά τó «μεγάλα μαύρα μάτια!»

Πάλλ Έρβις

πουλος έστάκισε στό έξילו δυό αθάδαεις Ρώσους άξιωματικούς, γιατί ό ένας άπ' αυτούς, άντί να τού ζητήσει συγγνώμη για τήν άπροσεξία που έκανε να τού πατήση τó πόδι και να τού λασπώση τó παπούτσι, έκρινε προτιμώτερο να πή μιά βαρεία λέξη έναντίον όλων συλλήβδην τών Έλλήνων!... Άπό τέτοια ανέκδοτα χαρακτηριστικά τής άδάμαστης ψυχής του, ελπε γεμάτη όλη ή ζωή του.

Όταν ό Θών Ηλιόπουλος ήταν άκόμη νέος, ή Κυβέρνησις τόν ελπε στείλει στή Μασσαλία υπότροφα να σπουδάση μηχανικός. Άλλ' ό Θών, ύστερ' από λίγα χρόνια, ξαναγύρισε θειός χειριστής...τής σπάθης και τού ξίφους! Η νωολία των έρωτων και των μονομαχιών, όλοι οι φιλαθλοι, τόν περιεστοίχισαν και ό Ηλιόπουλος γίνηκε γλήγορα κορομαγάπητος.

Νωρίς όμως άρχισε να στενοχωριέται στήν πενή Άθηναϊκή ζωή. Τά ταξείδια και ή περιπέτειες τραβούσαν άκαταμάχητα τήν άνήσυχη ψυχή του. Έπαιξε λοιπόν στήν Κωνσταντινούπολι, στήν Άνατολική Ερμούλια, στή Βουλγαρία. Άπ' όπου περνούσε γινόταν ήρος έπεισοδίων, άλλοτε για ύπερασπίση κανέναν άδύνατο που τόν άδικούσαν, άλλοτε από λόγους φιλοτιμίας, ή για να διεκδικήση τή συμπάθεια καμμάς γυναικείας καρδιάς—γιατί άλήθεια, ό θερμός αυτός μεσημεριός ήταν λατρός, όμηρητής και ιπποτικός προστάτης τού ώραιού φύλου.

Τέλος ξαναπόδησε τήν Πλάκα του και έγύρισε στας Άθήνας. Η Κυβέρνησις τόν διάταξε καθηγητή τής όπλασκίας στή Σχολή των Εδελπίδων. Ο Ηλιόπουλος άνοιξε τότε και αίδουσα μαθημάτων για τή «νεολαία των όπλων». Και ήταν άλήθεια ώραιό να τόν βλέπει κανείς στήν όρα τού μαθήματος. Ήταν ό σοβαρός και έπιβλητικός καθηγητής. Άλλ' όταν τó μάθημα έτελειώσε, ό Θών γινότανε άνάρπαστος από τούς μαθητάς του. Ήταν ό κοθητός φίλος, ό παρζιζάνος γλεντζέας. Τραγουδούσε ώραια, διηγούταν διάφορα σόμνα έπεισοδία και χαριτολόγους θαυμάσια. Στις τελευταίες άκόμη στιγμές του ελπε τó ακόλουθο:

— Άν και δέν φοβάμαι τó Χάρο, γιατί θύ τόν πάρω κυνήγι, με κανένα σπαθί, έν τούτους, άν με κινήση, θέλω να οικειάσετε τόν τάφο μου με τά σπαθιά μου και με... κορσέδες γυναι-

κείους!...

Τή ζωή αυτή τής χαράς, τού έρωτος, τής καλής συντροφιάς ήρθε να έπισκιάση—σέ προχωρημένη μάλιστα ήλικία—ένας άτυχής γάμος. Ο άτίθασος Θών ετίρωσε βαρείες τις άλλοσιδες τού γάμου. Άλλ' άς άφήσουμε να μάς τó έκμνηστευθή ό ίδιος σ' ένα ποιήμα του, γιατί ό θειός εϊφομάχος ήταν και καλός στιχογράφος:

Τά χρυσάμυνα μου καλλιλά, λευκά τά βλέπω τόρα κ' άκούω να χτυπά σιγά τού γέγρατος ή ώρα.
Γιατί, νεότης, μ' άφησες από τή αγκαλιά σου;
μήπως έπεριφρόνησα ποτέ τά φίλητά σου;
Ελπεί μου τι έξήλεψε κ' έγώ σού τó άρνθήσθαι;
Μήπως και δέν άγάπησα; μήπως δέν άγαπήθηκα;
Μήπως και δέν έφίλησα ξανθές και μαυρομάτες;
«Η μήπως εις τά γλέντια μου δέν άδειασα κανάτες;
Καρμέγελο ποτέ γλυκό μου έλειψε άπ' τή χειλή κ' από τó πλάδι τής καρδιάς άγαπημένο φίλο;
Τήν νύχτα δέν τήν έκαμα χαριτωμένη μέρα;
δέν έτρεχα σάν τó πουλί που τρέχει στόν άέρα;
Δέν χόρευα με τά βιολιά, με λύρες, με ζουζουάδες;
Στις γειτονίες δέν έκαμα τή νύχτα παιτινάδες;
«Αχ! σ' ένα μόνον έσφαλα—φρεχτή άνοησία!
Πού χόρευα τόν άχαρο χορό τού Ήσαιο! ! !
Ήταν χορός χορής βιολιά, χορός χορής τραγουδία
Και μου φορτίσαν στέφανα με ψεύτικα λου-

φλούδια!...

Ατός υπήρξε ό άλημονότερος Θών Ηλιόπουλος, που έδωσε μεγάλη ώθησι στήν έλληνική όπλομαχητική. Ένας ώραιος Άθηναϊκός τύπος τού σπαθιού και τής καρδιάς.